

Nushası 10 kuruş

Posta ücreti 40 Para

Istanbul

Senelik abonasi

100 kuruş

Posta ücreti 10 kuruş

Şehremaneti Mecmuası

Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır

Sene : 5

Haziran 1929

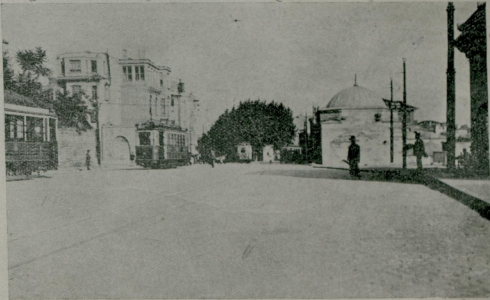
Sayı : 58

Istanbul şehrinde imar ve tanzim faaliyetleri

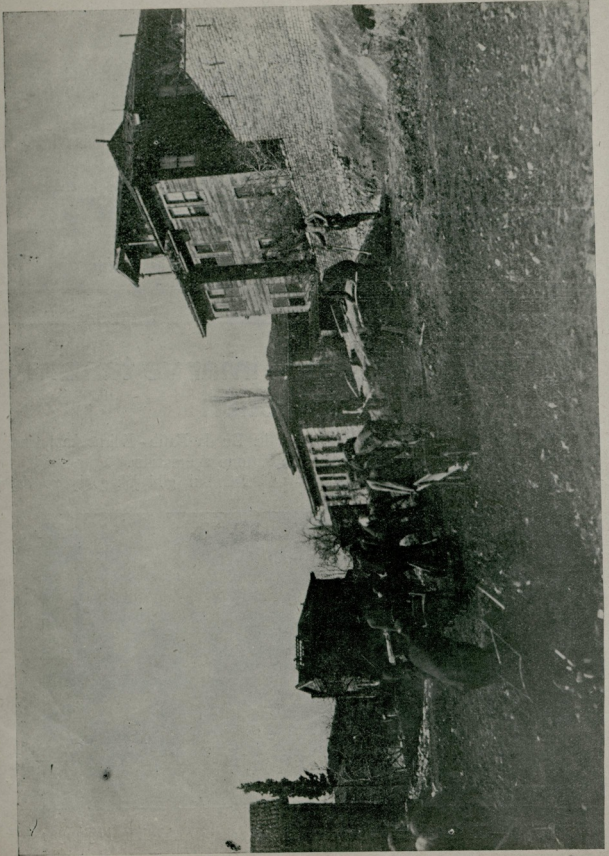
Haziranın 20 inci Perşembe gününe şehrimiz pek güzel ve faydalı bir imar işi ve tanzim icraati hadisesi kaydetmiş-

tir. Bu da Fatih - Edirne kapı tramvay hattının açılmasıdır.

Istanbul gibi çok geniş ve dağınık

1 — Fatih tramvay istasyonu ve Edirnekapı caddesinin başlangıcı

2 — Muhiddin Beyefendi zamanında yolun açılmasına ilk başlanış

muazzam bir şehrin imar ve tanzimi hiç şüphesiz milyonlarca lira ve iki üç nesil eskitecek zaman ister.

Bu günün yeni tanzim usulü, imar külfeti ve güçlüğü karşısında hususan pek geniş bir plan isteyen eski İstanbul saha ve harabelerinin neresinden ve nasıl başlamak endişesi başka yerlerde varit olmayan çetin hallerdendir.

Şehremini Beyefendinin o günkü ve zirde münderiç hitabelerinden pek etrafı

yük bir mana ifade eder ki-o da imar ve tanzim esaslarının sağlam kat'i bir şekle girmiş olmasıdır: sonra, şehrin o kısmı hazinlik ve yalnızlıktan kurtulmuştur.

Fakat şunu da ilaveden geçmiyeceğiz ki: güzel nutkun veciz ifadesine, mahviyetkârane mevzuuna bakıp da bu muazzam eserin başaştırılması için çekilen müşkilâtın, teşebbüs edilen çarelerin yalnız beyan buyurulanlardan

3 — (2) numaralı resmin bugünkü vaziyeti

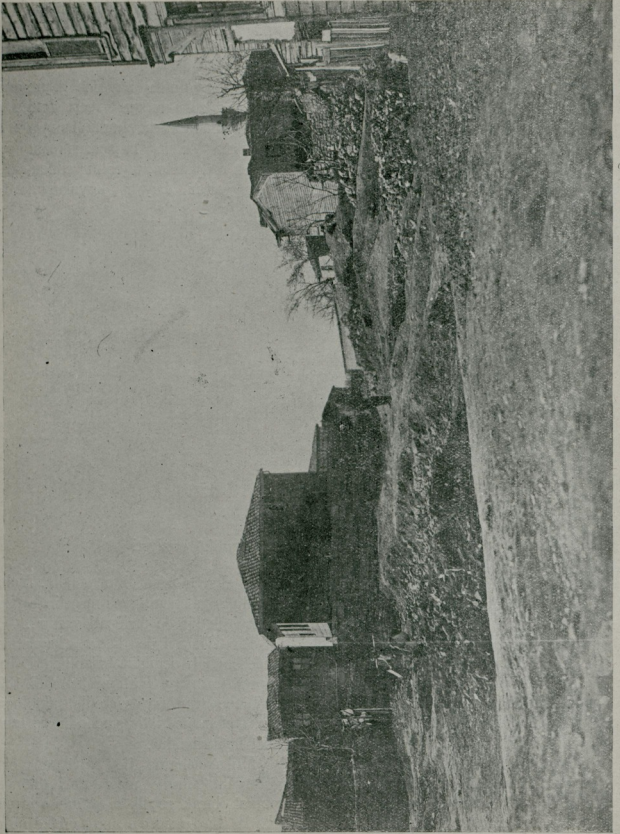
anlaşılan muhtelif müşkülâtı birer birer bertaraf etmek hakikatte istisnai bir haldir. Mesela uzun bir mesafede menfaati umumîye için istimlak mesaili her halde üzücü ve çok muameleli. dağdağlı bir iştir, sonra tramvay şebkesi ekser Avrupa şehirlerindeki gibi tamamen yahut hisse itibarıyla kısmen belediyenin değildir yani hepsi bir şirketin mahdır. Caddenin genişletilmesi ise bir emri azimdir. Nakliye vasıtası itibarıyla de 1900 metruluk bir boy kazanmıştır.

Fakat bunların hepsi bize çok bü-

ibaret olduğu zannedilmemelidir. Yolun uzunluğu ve ehemmiyeti nispetinde uzun ve karışık bir de tarihçesi vardır...

Bu tarihçeyi de kısaca kaydetmek fâideden hâlî değildir. Fatih'ten Edirne kapıya tramvay hattının temdidî 1326 tarihinde tramvay şirketine aktolunan mukavelename iktizasındandır ve mecbûrî hatlardandır.

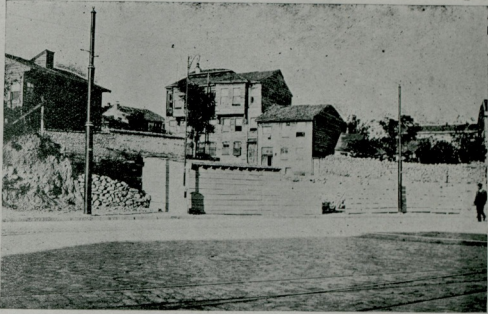
Mukavelename ile muayyen olan güzergâh tetimme medreseleri önünden tek hat olarak geçtikten (çünkü o zamanlarda bir medrese ne yıkılır ne de

4 — Yolun Zincirli kuyu hizasına tesadüf eden eski vaziyeti

istimlak olunabilirdi) ve Malta çarşısı arkasından ve mahalle aralarından bil-mürur Hafız Paşa camii önünden Fatih - Edirne kapısı caddesine çıkacak ve oradan Nişanca — Zincirli kuyu tarikiyle Çukur bostan önünden Edirne kapıya gidecekti. Bir çok yerlere tek ray döşenecekti. Hatta bu maksadı teminen Çukur bostanın bir kısmı o zaman istimlak edilmiş, güzergâhta

mahzur ve felaketi mucip olmuş ise de denilebilir ki her iki afet bu yol için büyük bir nimet olmuştur, çünkü harp mani olmayıpta yol mukavelenameye göre mahalle aralarından ve dar sokaklardan tek hatlarla geçmiş ve inşaat bitmiş olsaydı bilahara bu günki güzergâh her hangi bir sebeple hasıl olmuş olsa bile eski güzergâhı terk ile hattı yenisine nakle mümkün olamı-

5 — Dört numaralı resmin yeni vaziyeti ve inşaat faaliyeti

bazı binalar alınmış, şirketçe Edirne kapıya parke taşları ve raylar taşınmış olduğu gibi Fatih tramvay istasiyosundan Malta çarşısı alt başına kadar Tetimme Medreseleri önüne tek hat dahi döşenmişti.

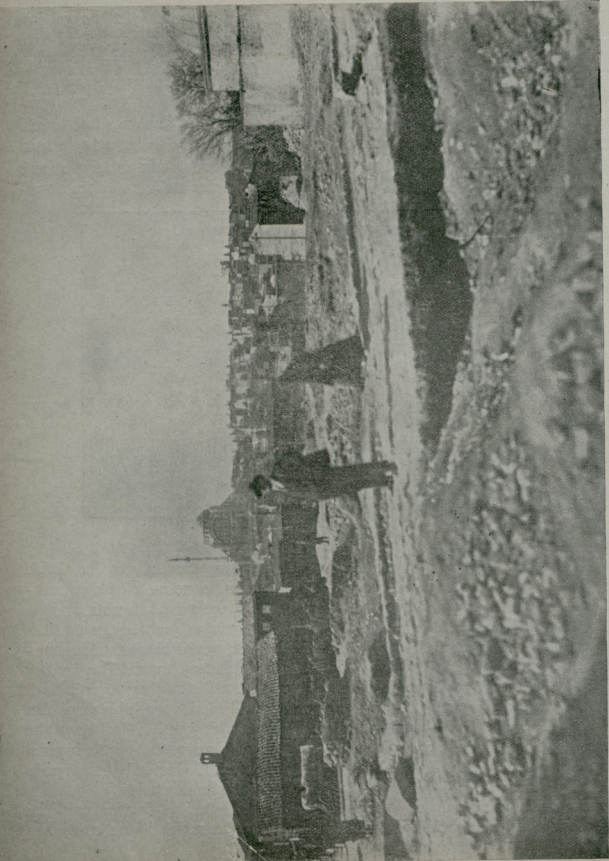
1330 da umumî harbin zuhuru bu teşebbüsün intacına mani olmuş ve 31 Mayıs 1334 de Cibali - Fatih - Altı mermer yangınının vukuu mukavele ile muayyen olan güzergâhın büsbütün terkini icap ettirmişti.

gerek harbin gerek yangının zuhuru hiç şüphesiz vatan ve İstanbul için binbir

yacak ve şehir bu sahada bu künki şerefi umrandan ve en büyük şahrahdan ilelebet mahrum kalacaktı.

Hattın yangın yeri haritası üzerinde çizilmiş olan yeni istikameti takip etmesinde ilk teşebbüs şehremini Haydar Bey tarafından vaki olmuş ve müşarün ileyh yolun genişlemesine esaslı bir mani olan medreselerle bir çok büyük binayı alıp 8-9 yüz metrosunun tesviyei türabiyesini yaptırmış ve Emanet hesabına parke kaldırımlarını da döşetmişti.

Eslafının güzel ve faydalı eserlerini temamlamağa meslek ittihaz etmiş olan

6 — Cedit Alipaşa medresesi önünden Edirnekapıya bir bakış

[Fotografteki resmi gören Temizlik işleri Müdürü Mehmed Ali Beydir. Bu yolun açılmasında büyük faaliyet ve hizmeti görenlerden biridir]

Muhittin Beyefendi tramvay şirketiyle en son aktü imza etmiş olduğu bir itilaf name ile bu hattı ve Eyüp tramvay hattını üç dört sene içinde inşa ve ikmal ve inşaata medar olmak üzere 200,000 lira itasını da şirkete teahhüt ettirmişti, bir yandan da bu güzergâhın en müşkül ve en masraflı kısmını teşkil eden bir kilometroluk sahasına musadif yerlerdeki istimlakâtı ve tesviyeyi Emanet hesabına ve Emanet vesaitiyle yapıldır

önümüzdeki essr, İstanbulun en esasl ihtiyaçlarından birini tatmin edecek derecede ehemmiyeti haizdir.

Havasının iyiliği, manzarasının güzelliği, topoğrafik vaziyetin geniş müsaadesi sayesinde ta eski tarihlerden beri İstanbul halkının büyük rağbetine mazhar olmuş bulunan bu şirin yerlerden serbest, rahat, tehlikesiz istifade imkânları ve vasıtaları bir türlü hazırlanmamıştı.

7 — (6) numaralı resmin yeni vaziyeti

Fatih tramvay istasyonundan itibaren Haydar Beyin parke döşemiş olduğu kısım da dahil olduğu halde iki kilometro tulinde ray ferişyatını ve diğer inşaatı şirketle birlikte yaptıрмаğa muvaffak olmuştur ki bu hizmeti şehir tarihine ehemmiyetle kaytolunacak hadiselerdendir.

Şimdi çekilen müşkülâtı ve yapılan hizmeti müşarünileyh Hazretlerinden dinliyebiliriz :

« Şimdi umumun hizmetine ve istifadesine arzetteğime imkân hasıl olan şu

Çok defa mezarların çerçivelediği sokakları, inanılamayacak kadar dar, çarpık, dolambaçlı olan bu semtlerde sıhhat için ve hayat için bir zaruret olan hava ve ışığın serbestçe ve lâzım olduğu kadar işlenmesine imkân yoktu.

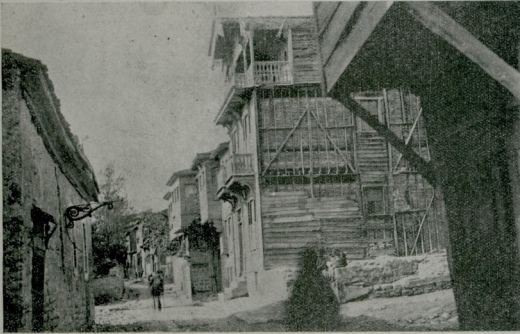
Her karanlık köşe ve her dönem, bir gulyabani tesiriyle gönüllere korku, kasvet ve candan bıkkınlık telkin ediyordu. Halkımızda medeni ihtiyaçlar inkişaf ettikçe bir aralık öyle bir vaziyet hasıl oldu ki İstanbulun her hangi bir yerinden Edirne kapıya gitmek, bir

lâbirent içinde hacc'e gitmek gibi bir mesele halini aldı .

İşte bu çaresizlikler yüzünden bir taraftan zengin sınıf bizzarure buraları terkedip daha müsait buldukları semtlere adeta hicret ederken diğer cihetten İstanbulu ateşten bir ke-merle ikiye bölen yangınlardan mes-kensiz çıkan yüz bine yakın halktan mühim bir fukara kütlesi ancak bu semtlerin vefakâr , müşfik ve hal aşına sinesinde birleşmek imkânını bulabilmişti.

hrumiyet ve magduriyeti çeken halk bu şehrin en çalışkan, en pak, müsbet mesai ve istihsal noktasından en hayırlı vatandaşlardan mürekkep bir kısımdır. Bunların kanaat ve tevazunun daha fazla sui istimal etmeğe kimsenin sala-hiyeti olmazdı.

Şiârı , imkânın yetişebildiği hadde kadar her kesin hakkını vermek ve öz evlatlarının hayat sıkıntısını gidermek ve onlara medeniyet eserlerinin nimetlerini şehrin diğer kısımlarındaki vatan-

8 — Şimdiki yolun ortasına gelen Yeniceşme sokağı

Bu suretle nüfus çoğalıyor , ihtiyaç artıyor ve bilakis bununla müteneşip olarak hareket ve faaliyet imkân ve vesaiti daralmakla beraber maalesef , mahiyetinde hakiki bir kıymet taşıyan bu yerler satış kıymetini hemen kayıp etmiş ve her kesin mülkü elinde faydasız bir yük gibi kalmış bulunuyordu.

Muhterem efendiler!

Senelerden beri bu sıkıntıyı, bu ma-

daşlar kadar olson kendiliğinden temin etmek olan Cumhuriyet rejiminin verdiği hız ve hamle ile bu büyük teşebbüse atıldık.

Harabeler içinde buluvurlar açmanın faydasızlığını ve manasızlığını iddea edenlerin tenkidleri tahtieleri cesaretimizi kırmadı. Hem bu yol yalnız bir mahalle veya bir semt yolu değildir .

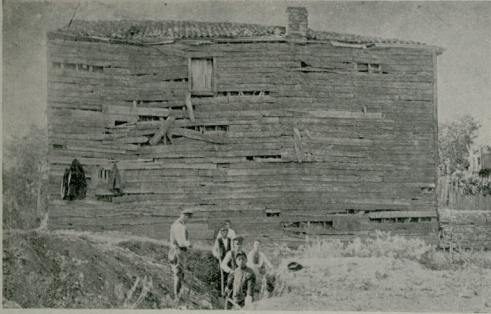
Aynı zamanda İstanbulu bir bel kemiği gibi baştan başa kateden büyük

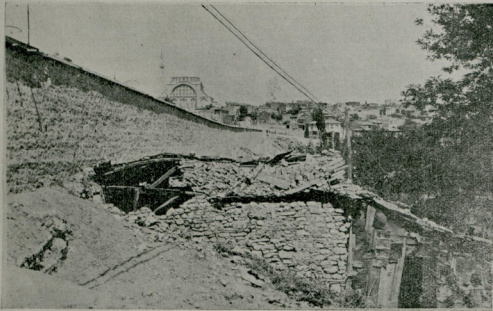
9 — Edirnekapının Çukurbostandan görünüşü

10 — Yolum açılmasını iki sene geciktiren bir ev

11 — Mahut evin diğer bir vaziyeti

12 — Çukurbostanın yeni yapılan istinat duvarı

ana yolun son kısmıdır .

Yukarıda saydığım müşkülât yüzünden İstanbulluların çoğu şehirlerinin bu güzel parçasını görüp tanımak zevkinden mahrum idiler .

Bundan başka Edirne kapı semti mühim , tarihi , ve mimari abideleri ihtiva etmek itibariyle cenebi seyyahlar için de kabili ihmal olmayan bir merkezdir . Kaariye camii , mimar Sinan

Bunların ashipleriyle anlaşmak ve anlaşamamak gibi zorluklar vardı . Arazi dalgalı ve bazı kısımlar da ya baştan başa üç metro gibi bir irtifai izale ve ya yine o kadar bir derinlik doldurmak , zemini tesviye etmek , parkesini tesviye etmek parkesini döşemek , Tramvayın muhtelif ameliyatı istilzam eden tesisatı fenniyesini vücade getirmek iktiza ediyordu .

13 — İstadyom yapılacak olan Çukurbostandan bir manzara

asarından mihrimah camii , kale ve kapı bu cümledendir .

Elhasıl muhtelif zaruretler ve sebepler bunu bir an evvel meydana getirmeği bize emrediyordu. Maamafili başlangıçta vaziyet muhtelif noktalardan müşkildi ; tramvay tesisatıyla birlikte bir kere hey'eti mecmuası 700,000 lira gibi bir paraya ihtiyaç gösteriyordu. Esasen mevcut bir yol alelâde genişliyecek değildi, yeni baştan mahalleleri yırtarak ve yıkarak yeni bir güzergâh açılacaktı. Arsalardan başka olarak yalnız yüz kırkı mütecayiz bina satın alınacaktı.

Bütün bu ameliyat üç sene gibi uzun ve inkita'sız bir emeği bel ediyordu. Ve büyük her inşaat halinde olduğu gibi halkın hakikaten rahatsızlığı ve sabbursuzluğu davet etti

Maahâza çekilen bu sıkıntılar artık şimdi göreceğiniz ferahlığa , rahata ve bundan sonra her gün bir katdaha artacağını temin edebileceğim mamuriyete yerini terketmiş bulunuyor .

Arâzi fiatları evlکهine nisbetle hatıra gelmiyecek kadar kıymetlenmektedir .

Azap kapidan itibaren Gazi köprüsü, Un kapamı meydanı - Gazi bulvarını

14 — Çukurbostandan diger bir manzara

15 — Çukurbostandan diger bir manzara

16 — Edirnekapı caddesinin genişletilmeyen kısmı

17 — Tramvay işlemeğe başladıktan sonra cadde üzerinde inşaat faaliyeti (yalnız Edirnekapı ile karagümruk arasında 8 bina yapılmaktadır)

takiben tatbikına gayret edilen büyük programın ve buralarda vücade getirilmesi mütesavver tesisatın ikmalî halinde bu yolun daha ziyade ehemmiyet kespedeceği şüphesizdir, ve bizim için en emin teselli noktası işte buradadır .

Bu münasebetle bu eseri meydana getirmekte pek büyük hizmetleri sebbeden istimlak komüsyonundaki arkadaşlarının merkezi Emanet hey'eti fenniyesinin, nezafeti fenniye müdürünün ve işin ehemmiyetini ihata ederek müvaffakiyeti teshil etmek gayretinde bulunan tramvay şirketi müdürünün mesaisini teşekkür ve takdir ile yadedirim .

Muhterem efendim !

İstanbulumuzun güzel bir talii var : geçen sene bu sıralarda kısıklı tramvay yolunu işletmeğe açarken merasime riyaset buyurmuş olan B. M. M. reisi âlisi Paşa Hazretleri o gün bahsetmiş oldukları şerefi bu gün ibzal etmek

lutfunda bulunuyorlar. Kendilerine ve cümlenize arzı teşekkürat ederim . »

İşte bu devrin imar zihniyeti elbette daha çok esash, daha sağlam ve daha külfetlidir. Bahsimizi teşkil eden bu parçaya gelince nutukta denildiği gibi Gazi köprüsü, un kapamı meydana - Gazi bulvarı büyük programının tatbikiyle şehrin o en geniş parçası hakiki ve tarihi bir tanzim nümunesi olaeaktır.

Bu gün orta hallilerin bile nazarı ragbetini celpedemeyen bu fukara meskenleri sahası vakiâ şehrin hiç bir zaman ticaretgâh bir kısmını teşkil etmiyecek, lakin san'at sahası olabilecek ve bilhassa matlup evsafı haiz bir ikametgâh muntakası olacaktır. Şehrin ise yeni ve asri şarante malik böyle geniş muntakalara adeta havayiei zaruriye derecesinde ihtiyacı vardır.

(Mecmua)

